

Никола Вапцаров

„На повратки в село“
Лирична поема от Н. Марангозов

За онези, които са следили по-отблизо проявите на Марангозов в „Златорог“, лиричната му поема „На повратки в село“ не буди почти никакви изненади. Не сега Марангозов трябваше да нашуми.

Не с влизането му в Писателския съюз и получаването на една литературна награда. Впрочем у нас това не е нещо ново. У нас има толкова литературни групи, чиято задача е да хвалят своите и да отричат чуждите.

За своята литературна затътеност и Марангозов има вина. Досега той гледаше на поезията си като на „една занимавка“, гледаше с една своего рода небрежност – може и с нея, може и без нея. След успеха на „Повратки в село“ дано и амбицията, и чувството на ангажимент се засилят.

Онова, което най-много радва в поемата на Марангозов, е простотата. Простотата в изразните средства. И затова на повечето места стихът му звучи сърдечно:

И птичката хвърка далеко,
но пак си запамята гнездото,
а има ли за човека
по-мило от родното място?
Или:
Да бе знаел от колко години
тя е чакала днешния ден,
да ти каже: „Добре дошел, сине,
дожеля ли ти, сине, за мен?“

Тази простота не идва от външната форма на езика, която много прилича на диалекта, а от това, че по чувство Марангозов е успял да проникне в душата на героите си. Той познава мъката им по нещо неполучено – мъката по загиналото еснафство, – познава техния морал, засегнат не „от танца хор-сей“, а от нещо по-страшно, нещо, което те и разбират, но не разбират, нещо, което лежи като че ли извън техните възможности. Тази безизходност засяга по-голямата част от неговите герои, и то онези, които са живели по времето, когато се е ценял тънкият занаят на марангозите. Но не всички герои у Марангозов са без перспективи. Има и други жители в село Радневци – те имат само един представител в поемата, но младостта им диша в нея:

Ей, с няколко ваши момчета
сума работа турнахме в ход.

Все полезни инициативи:

Първом, сечищен горски
картел,
после – селска сушилня за сливи,
с постройка за бански котел.

Друго едно майсторство на Марангозов е, че в много случаи с малко средства дава да почувствувате въздуха, в който живее детският му спомен. Да опише онова, „дето вси дреболии и вещи като живи те гледат сега“; способността му да чуе пода, който пропуква, да види стария сандък, менците с надписите или софрата, на която гозбата е днес много по-бедна, но въздухът около нея е същият, старият въздух:

И ако днес не останахме гладни,
тебе, господи, благодарим.
Наспори от едното – хиляда,
от хиляда – милион наспори.

Главният недостатък на поемата е нейната разтегнатост. „В къщи“ и „Интермецо“, „Край огнището“ и „Софра“ си приличат както по основно настроение, така и по мисли. Погрешно е, че в центъра на цялата поема стои мъката на бащата и майката от несполуката на техния син. Не един път този мотив се намотава и размотава пред читателя. „Отбивка в Плачковци“ и „Папагал 1939 г.“ на някои места са несполучени като репортажна обработка. И едва ли една майка, проста селска жена, би могла да каже:

Но както и даскала рече,
възпявал си всичко хубаво,
ала си останал далече от нас
и живота ни груби.

„На повратни в село“ притежават и едно друго качество. Това е отношението на автора към живота. В „Апокриф“ и „Будилник“ се разлива едно топло чувство, което не се манифестира, но грее под редовете.

В „Епилога“ няма нито следа от онази клиширана вяра в бъдещето, която сме свикнали да четем и която заема твърде достойно място в най-новата ни поезия. В Марангозовия „Епилог“ тя звучи като нещо неотменно, като нещо, което е повече от жизнена необходимост. Затова и

ние вяваме и се радваме:

Когато бодро на тия балкани
ще прокънне гръмовния ек
на една непрестанна „Осанна“
на честития бъдещ човек.

КРАЙ

© Никола Вапцаров

Източник: Словото

Набиране: Мартин Митов

Издание: Никола Вапцаров. Съчинения, „Български писател“, С. 1979, под редакцията на Бойка Вапцарова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11457>]